

SABIMA kartleggingsnotat 14-2015

Innsamling av alpine blomsterfluer (Diptera, Syrphidae) i sørnorske høyfjell (Jotunheimen og Dovre)

Av Tore R. Nielsen

Myrkdalen, Voss kommune 10. juli. Store snømengder og kjølig vær bidro til forsinket vår i fjellet.

Emneord: alpine blomsterfluer, Syrphidae, sørnorske høyfjell.

Bakgrunn

Blomsterfluene er en fargerik og variert fluefamilie. Mange av slektene og artene har en kroppsbygning og med gule, brune og svarte fargemønstre som gjør at de ofte forveksles med bier og veps – og som i stor grad beskytter dem mot å bli spist av fugl og rovinsekter.

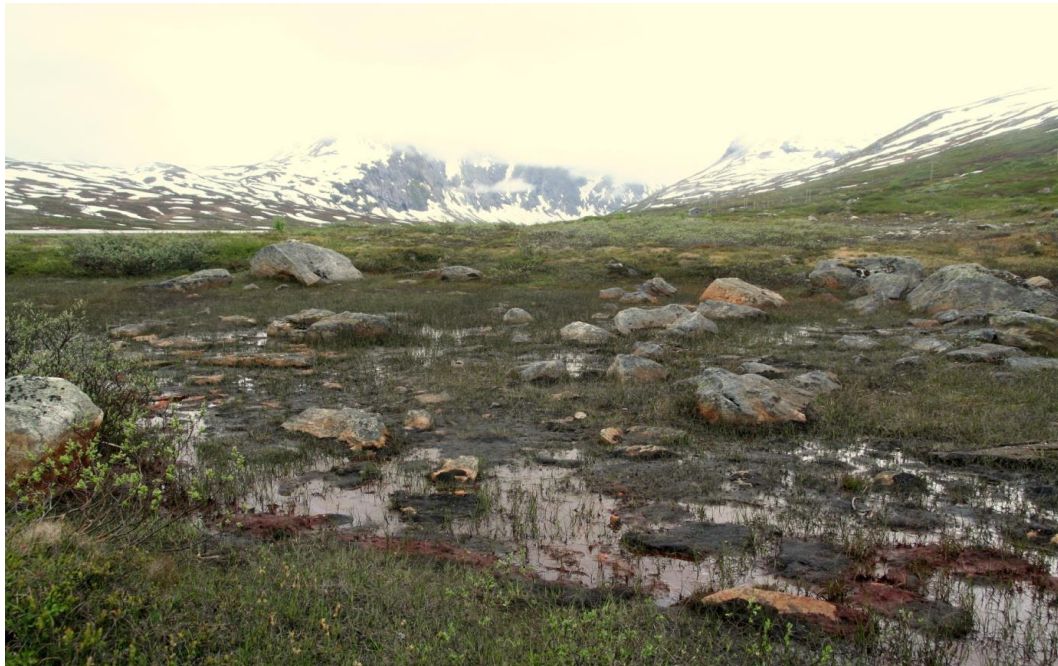
Den norske blomsterfluefaunaen er etter hvert ganske godt kjent gjennom lengre tids kartlegging og flere publikasjoner, bl.a. Nielsen 1999, Mazánek, Láska, Bičík & Nielsen 1999 og Nielsen & Ødegaard 2013. Flere arter er beskrevet som nye for vitenskapen fra Norge, og noen har sin europeiske hovedforekomst i Skandinavia og med et tyngdepunkt i fjellet. Vår kunnskap om disse er imidlertid begrenset, og behovet for mer materiale og kjennskap til en del arter i slektene *Eupeodes*, *Platycheirus* og *Syrphus* var basis for årets søknad til SABIMA om reisemidler. Reisen ble foretatt med bil for å sikre mobilitet og tilgang til diverse lokaliteter i fjellet. Reiseruten var korteste vei nordover på Vestlandet, via Hardanger og Sogn til Jotunheimen og Dovre.

Resultater

Snømengden i fjellet var eksepsjonelt store i år, og turen ble lagt til andre uken i juli og utover, av hensyn til forventet utsatt klekking pga. forsinket avsmelting. Værforholdene under turen var dessverre også ugunstige, med gråvær og regn, og dette, sammen med forsinket klekking, gjorde at fangstresultatene underveis ble magrere enn forventet.

Et interessant unntak var en stans på Grotlifjellet i Skjåk 13. juli. Her ble det gjort et opphold på høyfjellsveien etter fylkesskillet mellom Sogn og Fjordane / Oppland, etter avkjørselen mot Geiranger. Det ble her samlet i fuktige søkk langs veien (910-920 m.o.h.) med spredte, blomstrende *Carex*. Været var kjølig (6-7 grader), overskyet, opphold og svak vind.

Slaghåving på blomstrende *Carex* ga en rekke eksemplarer av *Platycheirus clypeatus* (Meigen), *hyperboreus* (Stæger) og *ramsarensis* Goeldlin, Maibach & Speight). Været var kjølig (6-7 grader) og for kaldt for insektene til å fly. De må enten ha overnattet i blomstene fra en litt mildere dag tidligere, eller de kan ha trosset kulden og krøpet opp fra bakken og til blomstene for å beite pollen.

Fra Grotlifjellet 13. juli. Slaghåving på blomstrende starr (*Carex*) ga bl.a. høvfjellsartene *Platycheirus hyperboreus* og *Melanostoma certum*..

Turen ga særlig interessante resultater fra Kongsvoll (Oppdal kommune) med funn av flere sjeldne arter, som *Paragus punctulatus* (Zetterstedt), *Platycheirus hyperboreus* Stæger og *Platycheirus laskai* Nielsen. Det lyktes også å få ferskt materiale av den boreale fjellarten *Platycheirus kittilaensis* Dušek & Láska. Eksemplarene skal brukes i en genetisk kartlegging i å avklare slektskap, evt. synonymi, med den sentral-europeiske *P. complicatus* Becker og de nord-amerikanske *P. flabellata* Hull.

Kongsvoll i Oppdal er et artsrikt område med bl.a. sjeldne arter som *Paragus punctulatus*, *Platycheirus kittilaensis* og *P. laskai*. Foto 16. juli.

Subalpin bjørkeskog, her ved Kongsvoll jernbanestasjon (890 m.o.h.), 19. juli.

Zoologisk Museum i Helsinki har bedt om og fått tilsendt materialet av *Melanostoma certum* og *dubium* for DNA-analyse. Formålet er å klarlegge mulig forekomst av en østpalearktisk art, *M. boreomontanum* Mutin i Skandinavia.

Paragus punctulatus, hunn

Platycheirus kittilaensis, hann

FUNNLISTE, juli 2015.

***Baccha elongata* Fabricius:** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, fjellbjørkeskog 18.7. 1♂.

***Cheilosia albitarsis* (Meigen):** SFI, Sogndal, EIS 50: Skeie, soleie-eng 12.7. 1♂

***Cheilosia longula* aff. A:** STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, fjellbjørkeskog 17.- 19.7. 5♂♂, 1♀.

***Cheilosia sootryeni* Nielsen:** SFI, Gloppen: EIS 59: Våtedalen, soleie-eng 12.7. 1♂.
STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, fjellbjørkeskog 17.7. 1♀.

***Cheilosia vernalis* (Fallén):** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, 17.7. 3♀♀.

***Cheilosia vicina* (Zetterstedt):** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, 17.7. 1♂.

***Dasysyrphus tricinctus* Fallén:** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, 17.7. 1♂.

***Episyrphus balteatus* De Geer:** BV, Nore & Uvdal, EIS 34: Imingfjell, 1100 m, 20.7. 1♀.

***Eristalis arbustorum* (L.):** TEI, Tinn, EIS 34: Austbygda 20.7. 1♀.

***Eristalis rupium* (Fabricius):** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, 17.7. 1♀.

***Melangyna arctica* (Zetterstedt):** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, 18.7. 1♂. BV, Nore & Uvdal, EIS 34: Imingfjell, 1100 m, 20.7. 2♀♀.

***Melangyna coei* Nielsen:** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon, 17.7. 1♀.

***Melanostoma certum* Haarto & Ståhls:** ON, Skjåk: Mårådalen, EIS 69, tundra, fuktig forsenkning, på blomstrende *Carex*, 13.7. 1♂.

***Melanostoma dubium* (Zetterstedt):** ON, Skjåk: Mårådalen, EIS 69, tundra, fuktig forsenkning, på blomstrende *Carex*, 13.7. 3♀♀.

***Melanostoma mellinum* (L.):** SFI, Gloppen: EIS 59: Våtedalen, soleie-eng 12.7. 2♀. ON, Skjåk: Mårådalen, EIS 69, tundra, fuktig forsenkning, på blomstrende *Carex*, 13.7. 1♀. STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll, fjellbjørkeskog 17.7. 3♀♀.

***Melanostoma scalare* (Fabr.):** SFI, Balestrand: Balestrand, EIS 51, 11.7.2015, 1♀.
STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, 19.7. 1♀.

***Neoascia tenur* (Harris):** HOI, Voss: Myrkdalen, grasmyr, EIS 50, 10.7. 2♂♂,
2♀♀.

***Paragus punctulatus* (Zetterstedt):** STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, 17.7. 2♂♂,
1♀.

***Parasyrphus tarsatus* (Zetterstedt):** BV, Nore & Uvdal, EIS 34: Imingfjell, 1100
m, 20.7. 3♀♀.

***Platycheirus albimanus* (Fabricius):** STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, 17.-19.7.
5♀♀.

***Platycheirus amplus* Curran:** STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, fjellbjørkeskog 17.-
18.7. 4♂♂.

***Platycheirus clypeatus* (Meigen):** SFI, Gloppen: EIS 59: Våtedalen, soleie-eng
12.7. 5♂♂, 1♀. ON, Skjåk: Mårådalen, EIS 69, tundra, fuktig forsenkning, på
blomstrende *Carex*, 13.7. 24♂♂, 13♀♀.

***Platycheirus hyperboreus* (Stæger):** ON, Skjåk: Mårådalen, EIS 69, tundra, våt
Carex-eng, 13.7. 1♂, 2♀♀.

***Platycheirus kittilaensis* Dušek & Láska (? =*complicatus* (Becker) i Sentral-
Europa og *flabellata* Hull i Nord-Amerika):** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll
jernb.stasjon, fjellbjørkeskog 17.7. 2♂♂, 1♀. Materialet skal brukes til genetisk
sjekk.

***Platycheirus laskai* Nielsen:** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon,
fjellbjørkeskog 18.7. 1♂. Sjelden, lite kjent art.

***Platycheirus manicatus* (Meigen):** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll, fjellbjørkeskog
17.-19.7. 8♂♂, 12♀♀.

***Platycheirus peltatus* (Meigen):** STI, Oppdal: EIS 79: Kongsvoll jernb.stasjon,
18.7. 1♀.

***Platycheirus podagratus* (Zetterstedt):** HOI, Voss: Myrkdalen, grasmyr, EIS 50,
10.7. 1♂. SFI, Gloppen: EIS 59: Våtedalen, soleie-eng 12.7. 1♀. ON, Skjåk:
Mårådalen, EIS 69, tundra, fuktig forsenkning, på blomstrende *Carex*, 1♀.

Platycheirus ramsarensis **Goeldlin, Maibach & Speight**: ON, Skjåk: Mårådalen, EIS 69, tundra, fuktig forsenkning, på blomstrende *Carex*, 12.7. 1♂.

Sphaerophoria interrupta (**Fabr.**): ON, Skjåk: Mårådalen, EIS 69, tundra, fuktig forsenkning, på blomstrende *Carex*, 12.7. 1♂. STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, fjellbjørkeskog 17.-19.7. 5♂♂. 3♀♀.

Sphaerophoria philantha (**Meigen**): ON, Skjåk: Mårådalen, EIS 69, tundra, fuktig forsenkning, på blomstrende *Carex*, 2♂. STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, fjellbjørkeskog 17.7. 1♂.

Sphaerophoria scripta (**L.**): STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, fjellbjørkeskog 18.7. 1♂.

Sphaerophoria sp. STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, fjellbjørkeskog 17.7. 1♂.

Sphegina sibirica **Stackelberg**: STI, Oppdal, EIS 79: Kongsvoll, fjellbjørkeskog 19.7. 1♂.

Materialets videre oppbevaring og registrering

Det innsamlete materiale er nå delt mellom Naturhistorisk Museum Oslo (NHMO) og Bergens Museum, Entomologisk avdeling, hvor de blir registrert og lagt ut på nett (Artsobservasjoner.no). Zoologisk Museum i Helsinki har etter ønske fått tilsendt materialet av *Melanostoma certum* og *dubium* for DNA-analyse. Formålet er å klarlegge mulig forekomst av en østpalearktisk art, *M. boreomontanum* **Mutin** i Skandinavia.

Takk

Jeg vil takke SABIMA for tildelte midler til undersøkelsen, og min kone Inger som gjennom aktiv fangst under turen sto for mange av funnene.

Litteratur:

Mazánek, L., Láska, P., Bičík, V. & Nielsen, T.R. 1999. Key to males of Norwegian species of genus *Eupeodes* (Diptera: Syrphidae). *Dipterologica bohemoslovaca* 9: 143-152.

Nielsen, Tore R. 1999. Check-list and distribution maps of Norwegian Hoverflies, with description of *Platycheirus laskai* nov.sp. (Diptera, Syrphidae). – NINA Fagrapport 035: 1-99.

Nielsen, T.R. & Ødegaard, F. 2013. New and little known Norwegian hoverflies (Diptera, Syrphidae). *Norwegian Journal of Entomology* 60, 126-134.